

Konkurencia znaleckého posudku a odborného vyjadrenia znaleckého ústavu

Dokazovanie je bezpochyby kľúčovou súčasťou trestného konania. Napriek tomu, že Trestný poriadok ako dôkaz pripúšťa *de facto* nelimitovaný diapazón prostriedkov, v množstve trestných konaní zohráva nenahraditeľnú úlohu znalecká činnosť. Na nasledujúcich riadkoch sa pokúsime zamyslieť nad možnými úskaliami, ktoré so sebou prináša.

Trestný poriadok celkom logicky uvádza v jednej rubrike odbornú činnosť a znaleckú činnosť. Spoločným menovateľom týchto termínov je fakt, že OČTK nemôže, resp. nie je oprávnený posúdiť niektoré okolnosti trestného činu, a preto si musí vyžiadať kvalifikované vyjadrenie vykazujúce určitý stupeň odbornosti.

V závislosti od náročnosti posudzovanej skutočnosti možno v zmysle Trestného poriadku rozlišovať:

1. Odborné vyjadrenie, ak sú potrebné odborné znalosti a zároveň v zmysle § 141 TP nejde o znaleckú činnosť;
2. Znalecký posudok, ak objasňovaná skutočnosť napĺňa kritérium zložitosti a zároveň sa nemožno uspokojiť s odborným vyjadrením;
3. Znalecký posudok znaleckého ústavu
 - a. pokiaľ sa jedná o výnimočný, obzvlášť závažný prípad, ktorý si vyžaduje osobitné vedecké posúdenie; alebo
 - b. na preskúmanie posudku iného znalca.

Uvedomujeme si, že vytýčiť jednoznačnú hranicu medzi jednotlivými odbornými postupmi nie je bez pochybností možné. Za správne však považujeme tvrdenie, že medzi predmetnými výstupmi existuje prepojenie s kvalitatívnou gradáciou. To znamená, že znalecký posudok znalca by mal byť na kvalitatívne vyššej úrovni ako odborné vyjadrenie. Naopak, znalecký posudok znaleckého ústavu by mal zase vykazovať vyššie znaky odbornosti.

Problematická situácia však môže nastať, pokiaľ sa do vzájomného konfliktu dostanú prvky zákonom definovanej odbornej a znaleckej činnosti – t.j. pokiaľ znalecký ústav na základe súkromnej objednávky poskytne odborné vyjadrenie, ktoré kontrastuje so znaleckým posudkom obstaraným OČTK v rámci vyšetrovania.

Právne a skutkové úskalia predostretej situácie

V prvom rade považujeme za potrebné uviesť, že nastolená situácia je vysoko **neštandardná** a veríme, že skôr sa jedná o príležitostnú “lastovičku” ako o bežnú prax strán v trestnom konaní. Zákon totiž žiadnym spôsobom negarantuje a koniec koncov ani činnosť znaleckých ústavov nie je uspôsobená možnosťou každého jednotlivca obrátiť sa na neho so súkromnou žiadosťou o vypracovanie odborného vyjadrenia. Naopak, v mnohých súdnych konaniach vznikajú **priet’ahy** práve v dôsledku skutočnosti, že štandardná doba vypracovania znaleckého posudku znaleckým ústavom sa rámcovo pohybuje skôr v polrokoch ako v

mesiacoch. Ako príklad možno uviesť Ústav súdneho inžinierstva Žilina – jediný znalecký ústav na Slovensku v odbore doprava (ktorého priemerná doba pre vypracovanie znaleckého posudku dosahuje úroveň 18-24 mesiacov).

Vo svetle uvedených faktov by preto možnosť jednotlivca obrátiť sa na znalecký ústav so žiadosťou o vypracovanie odborného stanoviska (či už vo forme znaleckého posudku alebo odborného vyjadrenia) mala byť prinajmenšom **značne limitovaná**. Navyše, úloha znaleckého ústavu je jednoznačne normovaná § 147 Trestného poriadku a § 19 zákona o znalcoch. Znalecký ústav by ako vrcholná vedecká inštitúcia mal plniť predovšetkým funkciu kontrolného a metodického orgánu znaleckej činnosti a skutočnosťami v trestnom konaní sa zaoberať až v čase vzniku rozporov o technických záveroch iných znalcov za podmienky, že sa jedná o výnimočný prípad vyžadujúci osobitné vedecké posúdenie.

Zároveň podľa nášho názoru zo systematického výkladu ustanovení Trestného poriadku upravujúcich znaleckú činnosť jednoznačne vyplýva, že **znalecký ústav môže byť prizvaný do konania za účelom preskúmania posudku znalca iba orgánom činným v trestnom konaní alebo súdom**. Znalecký ústav preto nemôže obchádzať svoje zákonom vymedzené postavenie tým, že v záujme vyhovneniu súkromnej objednávke obžalovaného podá odborné vyjadrenie podľa § 141 Trestného poriadku ako keby išlo o jednoduché posúdenie veci.

S použitím výkladového pravidla *e ratione legis* dávame tiež do pozornosti dôvodovú správu k Trestnému poriadku, v zmysle ktorej sa odborné vyjadrenie má používať v „jednoduchých prípadoch, kde riešenie odborných otázok nevzbudzuje pochybnosti (...)“. Spochybňovanie záverov iného znalca pod toto kritérium zaradiť nemožno. K prípustnosti zainteresovania znaleckého ústavu v trestnom konaní sa zákonodarca v dôvodovej správe k Trestnému poriadku vyjadruje nasledovne: „*Súčasný návrh (...) vychádza dôsledne z toho, že za znalcov treba do trestného konania priberať takto: (...) - a až vo výnimočných, obzvlášť závažných prípadoch možno na podanie posudku pribrať ústav (§147), ktorý možno pribrať aj na preskúmanie posudku podaného iným znalcom.*“. K § 147 zákonodarca v dôvodovej správe obdobne uvádza: „*Posudky ústavov – vedeckých pracovísk – sa využívajú spravidla na preskúmanie posudkov znalcov, ktoré vzbudzujú pochybnosti, alebo v prípadoch mimoriadnej závažnosti vyžadujúcich osobitné vedecké posúdenie. Nemali by sa zamieňať (čo sa však stáva) s posudkami rozličných inštitútov, zariadení či ústavov, kde na takéto vedecké, spravidla kolektívne posúdenie problémov nie sú splnené podmienky.*“.

Nezákonnosť odborného vyjadrenia znaleckého ústavu môže byť ešte znásobená, pokiaľ sa znalecký ústav vyjadrí k hodnoteniu iného dôkazu. Zo systematického aj logického výkladu ustanovení TP vyplýva, že **preskúmať posudok iného znalca môže iba znalecký ústav vykonávajúci znaleckú činnosť, a to na základe ustanovenia OČTK alebo súdom podľa § 147 ods. 1 TP**. Uvedený postup je **v rozpore so zákonom - konkrétne s § 145 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý zakazuje, aby sa znalec (a argumentum a maiori ad minus aj znalecký ústav podávajúci odborné vyjadrenie) vyjadroval k iným dôkazom** - a teda aj k znaleckým posudkom. Znaleckému ústavu svedčí takáto kompetencia iba v prípade, pokiaľ by bol prizvaný k úkonu vyšetrovateľom alebo nestranným súdom a posudzoval by rozpory v technických záveroch (spravidla dvoch) znalcov.

Záver

Na pomerne malej ploche sme sa pokúsili priblížiť jeden z viacerých aplikačných problémov, ktoré sa môžu v rámci trestného konania a s ním súvisiacou znaleckou činnosťou vyskytnúť. Vzhľadom na absentujúcu relevantnú judikatúru bude v uvedenej problematike vecou kompetentných orgánov, ako sa s nastolenou situáciou vysporiadajú. Platí však, že najlepším liekom je prevencia – preto považujeme za najvhodnejšie, keby k uvedenému aplikačnému problému vďaka procesnej diligencii zainteresovaných strán vôbec nedošlo.